

«quan la llebre ja dorm al jaç a Sant Llorenç, encara els caçadors la *percacen* per Bassegoda», «és ben trist que --- els desigs lúbrics dels vells l'hagin de *percaçar* com la canilla famolenca que segueix amb els seus ahucs el mal caçador de la llegenda», Coromines (*A recés dels tamarius*, 190; *Pigmalió*, VIII, 125; XII, 173; de nou XIII, 184);¹ *percaça*, *percaçament*; *percacer* 'estalviador, que procura guanyar diners' val. («tal volta reuniria el seu capitalet, pera els darrers anys de la sehua vida, perque tan com era de bon hòme, segurament era de *percacér*», MGadea, *T. del Xè* I, 221); *percaceria*; *apercaçar*. *Decaçar*.

CP.: *Caçacucs*. *Caçaescota*. *Caçafrasses*. *Caçamosques*.

¹ Variant *apercaçar* val. Sud (amb *n* com la del tipus cast. *percanzar*, *percanze*, *alcanzar*) 'aconseguir' («pa es que han *apercansat* el temps d'anrere, sempre els agradarà recordar-lo; pa la chen de hui pot ser una curiositat» (*Canyissaes*, 5).

Cacarejar [1695, Lacav.] usat en val. i rossell. com a onomatopeia equivalent al cast. *CACAREAR*, i al cat. *escatainar* (mall. *escainar*); *cacareig*, *cacarejada*.

Cacasses, V. *cagar* *Cacatua*, V. *DCEC*

CACAU [1803, Belv.], del nàuatl *kakawa*, *kaká-wal*, veg. *DCEC* I, 563; a la bibliografia citada cal afegir ara l'obra fonamental d'un il·lustre especialista cat., Josep Cuatrecasas «*Cacao* and its allies: a taxonomic revision of the genus *Theobroma*», publ. en «Contributions from U. S. National Herbarium», vol. xxxv, vi, 379-614 i 12 planxes, Washington, Smithsonian I, 1964.

Cacauet [1839, Lab.], del nàuatl *tlalkaká-wal* mateix sign., pròpiament 'cacau de terra', cpt. de *tlalli* 'terra' i *kaká-wal* 'cacau' (per al qual veg. *DCEC*); en català el mot degué entrar per València (on sembla que introduí el cultiu un bisbe valencià del S. XVIII, que abans ho havia estat de Mèxic);⁴⁰ avui el *cacauet* es conrea sobretot a l'Horta valenciana i a la Ribera del Xúquer, i allí tothom en diu *cacau* [però Escrig 1851, encara només *cacabuet*], per més que és probable que vagi entrar com a *cacauet* i que des d'aquesta forma (avui usual en el Princ.) es vagi extraure *cacau* amb caràcter regressiu, com a reacció contra l'abús valencià dels diminutius, i a causa de l'enorme desenrotllament d'aquest cultiu en terra valenciana; ço que fa comprensible per què, en la consciència dels valencians, aquesta planta féu quasi oblidar l'existència de l'exòtic *cacau*. D'ací els derivats valencians +*cacaua* 'varietat llarga de cacauet, de 4 grans, més feculenta i menys saborosa', coneguda especialment a la Ribera; *cacauer* 'camp de cacauets'; *cacauera* la planta (cita de T. Llorente F. en *AleM*)⁵⁵ que s'usa així mateix com a farratge, jaç i adob vegetal; *cacauer*, *-era*, el venedor de cacauets.

Cacau del molí, *cacavar*, V. *catau* *Cacefatón*, V. *gasefató* *Cacera*, V. *caçar*

CACIC, 'adepte del caciquisme', pròpiament 'reietó d'indis', adaptació del cast. *cacique* (veg. *DCEC* I, 564), que prové amb aquest sentit del taino de l'Illa Dominicana; en català ja alguns usaven la forma catalanitzada el 1839 (Lab.), però això encara no devia ser gaire corrent; d'altres encara van usar *cacique* en català amb el sentit polític català durant la resta del segle: en el setmanari obrerista barceloní *La Tramontana* encara es llegeix adés *cacic* adés *cacique* en les números de març-maig 1896. Des de l'elecció dels Quatre Presidents, de 1902, *caciquisme* es popularitza molt i queda *cacic* com a forma única (collecció de «La Veu de Cat.» i «El Poble Català»). *Cacicat* [1851, Escrig]: en castellà d'Espanya *caciczago* però entre nosaltres predominà la forma cubana *cacicato* (1922, Fdo. Ortiz, *Catauro*, p. 218). *Caciquejar*.

Cacigall, V. *calcigar* *Caciquejar*, *caciquisme*, V. *cacic*

CACO-, primer element de compostos savis, pres del gr. *κακός* 'dolent'. *Cacofonia* [1695, Lacav.], de *κακοφωνία* cpt. amb *φωνή* 'so'; +*cacofònic*. [1839, Lab.]. *Cacografia*. *Cacologia*. *Cacoquímia* [1839, Lab.], cpt. amb *χυμός* 'humor'; *cacoquímic*. *Cacosínteton* [c. 1390, Aversó I, 239], amb el gr. *συνθετός* 'afegit'. *Cacodil*, del gr. *κακῶδης* 'pudent' i *ἄλη* 'matèria'; *cacodilic*, *cacodilat*.

CACTUS [1893, Pons i Mass.], pres del gr.-ll. *cactus*; *cactàcies*.

CADA, pron., del ll. vg. *CATA*, i aquest de la preposició gr. *κατά* 'de dalt estant de', 'durant', 'segons', que s'usava en locucions adverbials de sentit distributiu (*κατ' ἐνιαυτὸν* 'a tots els anys', *κατὰ τρεῖς* 'de tres en tres') i així també *καθ' ἓν* 'd'un en un', el qual fou calcat en llatí en la forma *CATA UNUM*, pare del nostre *cada un*; de *cada un*, convertit així en pronom, s'extragué després el pronom *cada*. □ 1.ª doc.: orígens.

Aqueixa extraordinària transformació de preposició en pronom no es produí brusquement i d'un cop en llatí vulgar, sinó que fou progressiva. No sols en llatí tardà sinó fins en la fase inicial romànica resten en la Romània certes construccions que serveixen encara un regust del valor originari (entre preposició i adverbí). Sovint amb repetició del substantiu regit, particularment en el castellà arcaic: *an cada año* (*ANNUM CATA ANNUM*), molt repetit en un doc. de Castella del Nord de 1310 (70, 14, 17, 18, 19; encara més contret en la grafia *ancadanno*, en docs. de 1241, etc. Veg. *DCEC*, article *cada*, n. 1.

Més rar això en les llengües veïnes, però també se'n troba alguna cosa en parlars molt afins al català: en el llenguadocià i gascó meridionals, amb aquesta mateixa i amb construccions de comparable caràcter híbrid: «m'amistat --- / no aurtetz-vos se non anatz, / *mot cada mot* no lui comtatz ---», *Jaufré*, v. 2023 ('mot per mot'); «los casaus --- fen une garie e *cada* dues